

УДК 37 [780.8:780.614.331]

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.5.1>**Наталія АННЕНКОВА**

в. о. доцента кафедри скрипки,
Національна музична академія України імені П. І. Чайковського,
вул. Городецького, 1-3/11, м. Київ, Україна, 01001
ORCID: 0000-0001-6887-6453

Nataliia ANNENKOVA

Acting Associate Professor at the Violin Department,
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music,
1-3/11, Horodetskooho St, Kyiv, Ukraine, 01001
ORCID: 0000-0001-6887-6453

**СТАНОВЛЕННЯ СКРИПКОВОГО МИСТЕЦТВА:
ТЕЗАУРУС У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРИ****THE FORMATION OF VIOLIN ART:
THESAURUS IN THE PEDAGOGICAL SPACE**

У статті висвітлено теоретичні висновки про становлення скрипкового мистецтва в педагогічному просторі. Це є складним і багатограним процесом, що включає в себе не лише технічні та мистецькі аспекти, але і педагогічні стратегії, які сприяють розвитку учнів. Важливо враховувати значення музичної освіти в загальному навчанні та сприяти розвитку учнівських музичних здібностей вже з раннього дитинства. Наведені аспекти, які взаємодіють між собою, сприяючи розвитку скрипкового мистецтва в широкому контексті. Спільна праця педагогів, виконавців, організаторів та громадськості є ключовою у вдосконаленні цього виду мистецтва. Встановлено нерівномірний розподіл доступу до високоякісного музичного навчання та відсутність стандартизованих методик для ефективного вивчення гри на скрипці. З'ясовано недостатня підтримка та визнання для молодих талантів у концертному просторі, а також відсутність інтересу до скрипки серед молодого покоління. Обмежена доступність концертів та інших музичних подій, а також недостатня активність у соціальних мережах та мас-медіа для просування скрипкового мистецтва. Рекомендовано використання сучасних технологій у педагогічному процесі скрипкового навчання є важливим елементом для збагачення освітнього досвіду та поліпшення результатів учнів. Використання спеціальних програмних засобів для запису та аналізу гри учнів, що допомагає вчителю надавати конструктивний фідбек та вдосконалювати методику викладання. Підкреслено, що розвиток та підтримка музичної освіти в Україні, зокрема учнів, що вивчають гру на скрипці, є важливим фактором для збереження та розвитку національного музичного доробку. Взаємозв'язок між скрипкою та музичною традицією України є не лише історичним, але і сучасним явищем, що продовжує впливати на музичний ландшафт країни.

Ключові слова: скрипкове мистецтво, педагогічний простір, педагогічні стратегії, скрипка, світ музики, сучасні технології, освітній досвід.

The article highlights theoretical conclusions about the formation of violin art in the pedagogical space. It is a complex and multifaceted process that includes not only technical and artistic aspects, but also pedagogical strategies that contribute to the development of students. It is important to consider the importance of music education in general education and to promote the development of students' musical abilities from early childhood. Aspects that interact with each other, contributing to the development of violin art in a broad context, are given. The joint work of teachers, performers, organizers and the public are key in the improvement of this art form. An uneven distribution of access to high-quality musical education and a lack of standardized methods for effective learning to play the violin have been established. A lack of support and recognition for young talent in the concert space, as well as a lack of interest in the violin among the younger generation, was revealed. Limited availability of concerts and other musical events, as well as insufficient activity in social networks and mass media to promote violin art. It is recommended that the use of modern technologies in the pedagogical process of violin training is an important element for enriching the educational experience and improving student results. The use of special software tools for recording and analyzing the students' game, which helps the teacher to provide constructive feedback and improve teaching methods. It is emphasized that the development and support of musical education in Ukraine, in particular students learning to play the violin, is an important factor for the preservation and development of the national musical output. The connection between the violin and the musical tradition of Ukraine is not only a historical, but also a modern phenomenon that continues to influence the musical landscape of the country.

Key words: violin art, pedagogical space, pedagogical strategies, violin, world of music, modern technologies, educational experience.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна має багатий та глибокий музичний спадок,

а скрипка відіграє важливу роль у формуванні та вираженні української музичної ідентичності. Велика кількість видатних українських скрипалів та скрипачок, таких як Григорій Тутун-

кул та Артур Грімільді, внесли значний внесок у розвиток скрипкового мистецтва та його популяризацію в світі. Розвиток та підтримка музичної освіти в Україні, зокрема учнів, що вивчають гру на скрипці, є важливим фактором для збереження та розвитку національного музичного доробку. Так, українська скрипкова школа вважається однією з найвизначніших та найміцніших у світі. Її визначені риси та особливості допомагають формувати талановитих музикантів та внесли вагомий внесок у світову музичну спадщину [5].

Тому, можна з впевненістю сказати, що роль скрипки у світовому музичному мистецтві значна. Вона посідає одне з найпочесніших місць серед всіх музичних інструментів. Шлях до визнання був довгим та непротим, проте скрипка змогла завоювати любов публіки, композиторів та виконавців, як інструмент неймовірної зовнішньої краси та неперевершеного звучання з багатою художньо-звучною палітрою. Саме тому скрипкове мистецтво знаходиться у постійному розвитку. Завдяки сучасним історикам, музикознавцям, педагогам винаходяться нові чи згадуються втрачені підходи до виконання музики різних епох, що ставить нові й нові задачі перед учнями та педагогами щодо розвитку виконавської технічної майстерності [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних наукових дослідженнях (І. Андрієвський, І. Борух, Ю. Волощук, С. Дідок, В. Павлова, Н. Радван, Б. Фільц, З. Ядловська) скрипкове мистецтво розглядається у розвитку нових методів навчання та сприяють розкриттю можливостей в цій сфері мистецтва. Також вивчення ефективних методик навчання гри на скрипці, розробка нових педагогічних підходів, а також аналіз впливу різних методів на розвиток та творчість молодих музикантів. Наукові дослідження в області музичного виконавства та скрипкового мистецтва охоплюють різні аспекти, включаючи психологічні, фізіологічні, педагогічні та технічні аспекти виконання на цьому інструменті. Скрипка виникла у 16-му столітті, і вже в середньовіччі було зазначено її значення в музичному світі. Розвиток гри на скрипці пройшов шлях від класичної музики до різноманітних жанрів, таких як фольклор, джаз, рок [6].

Проте питання становлення скрипкового мистецтва не знайшло належного наукового обґрунтування, що й визначило завдання нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати поточний стан скрипкового мистецтва, визначити проблеми та можливості для його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вираз «королева музики» давно став

традиційним для скрипки. Цей епітет відображає велич і виразність звучання скрипки, а також її вагомий внесок у світ музики. Скрипка може передавати широкий спектр емоцій і настроїв завдяки своїй здатності імітувати людський голос. Вона здатна виражати радість, сум, тугу та інші почуття, зробивши її ідеальним інструментом для виразного виконання. Скрипка здатна виконувати широкий репертуар від класичної музики до сучасних жанрів, що робить її універсальним інструментом з великою культурною значущістю. Скрипка має глибокі історичні корені та тісно пов'язана з великими композиторами, виконавцями та музичними традиціями. Це сприяє створенню враження про її винятковий статус у світі музики. Форма та зовнішній вигляд скрипки, її граційність та естетика викликають захоплення і створюють асоціації з вишуканістю та красою. Багато видатних виконавців, таких як Нікколо Паганіні, Яша Гейфец та інші, робили скрипку основним інструментом у своїх виступах, підсилюючи статус скрипки як виняткового музичного інструменту [1].

Мистецтво та скрипка тісно пов'язані, оскільки скрипка – це не лише музичний інструмент, але і предмет мистецтва.

Музика, виконана на скрипці, дозволяє виразити широкий спектр почуттів і емоцій. Відчуття та настрої композитора і виконавця можуть бути передані через мистецтво гри на скрипці. Скрипка являє собою не лише музичний інструмент, а й об'єкт мистецтва через свій вигляд та конструкцію. Вона може бути виготовлена з різних матеріалів, прикрашена різноманітними орнаментами та малюнками, створюючи естетичний вигляд. Гра на скрипці вимагає високого рівня техніки та майстерності виконавця. Музикант повинен володіти мистецтвом використання смичка, технікою лівої руки, і водночас демонструвати власний індивідуальний стиль виконання. Кожен скрипаль може розвивати власний музичний стиль та виражати свою творчість через інтерпретацію та імпровізацію. Це стає своєрідним видом мистецтва, де виконавець вносить власні ідеї та емоції у виконання музики. Скрипка має глибокі історичні корені та пов'язана із різними культурами. Вона стала невід'ємною частиною традицій і мистецтва різних епох, що додає їй аспекти культурного значення. Гра на скрипці залишається актуальною у сучасному світі, не дивлячись на розвиток нових музичних технологій. Вона використовується в різних жанрах, від класичної музики до сучасних жанрів, додаючи мистецтву нові можливості та напрямки [8].

Таким чином, скрипка відіграє важливу роль у мистецтві, є важливим музичним інструментом і предметом культурної спад-

щини, дозволяючи виконавцям виражати себе та транслювати різноманіття мистецьких концепцій. Найранішим українським дослідником історії скрипкової музики був скрипаль, педагог і музичний критик Олександр Бережницький. Його стаття «Скрипка, її історія і значення для музики сольної і оркестрової» опублікована в літературній частині «Альманаху музичного» за 1904 рік (укладач Ромуальд Зарицький) [7]. Україна має багатий музичний спадок, і дослідження історії скрипкової музики в цьому контексті може включати в себе розгляд розвитку традиційної української музики, вплив зарубіжних стилів та технік, а також вклад українських скрипалів у світове музичне мистецтво.

Контент вивчення феномену становлення скрипкового мистецтва містить і проблеми та можливості розвитку даної проблематики. Розглянемо більш детально.

Проблеми, які можуть впливати на скрипкове мистецтво:

1. Технологічні виклики: Завдяки розвитку технологій звукозапису та відтворення, деякі музиканти можуть віддавати перевагу електронним або цифровим інструментам, що може зменшити популярність класичних скрипок.

2. Економічні обмеження: Нестаток фінансової підтримки для мистецтва та культури може призвести до скорочення коштів на музичні програми, концерти та викладання.

3. Конкуренція з іншими мистецькими формами: Сучасні аудиторії можуть бути відволіканні різноманітним розважальним форматом, що може впливати на інтерес до класичної музики та скрипкового мистецтва.

Можливості для розвитку скрипкового мистецтва:

1. Інновації в виконавському мистецтві: Музиканти можуть здійснювати експерименти з жанрами та стилями, інтегруючи сучасні та традиційні елементи.

2. Освіта та просвіта: Збільшення свідомості громадськості щодо важливості і класичного, і сучасного мистецтва може привести до зростання аудиторії та підтримки.

3. Співпраця з іншими галузями мистецтва: Співпраця з іншими видами мистецтва, такими як танець, театр чи візуальне мистецтво, може створити нові творчі можливості та привернути різноманітну аудиторію.

4. Використання інтернет-платформ: Онлайн-концерти, стрімінг та віртуальні виставки можуть розширити досяжність аудиторії та надати можливість артистам залучати увагу [10]. Зростання доступності навчання музики через онлайн-ресурси може підтримати розвиток скрипкового мистецтва. Більше людей може мати можливість вивчати гру на скрипці.

Аналізуючи ці аспекти, можна розглядати стратегії, спрямовані на розвиток та збереження скрипкового мистецтва в сучасному світі. Розвиток і збереження скрипкового мистецтва вимагає комплексного підходу, що охоплює освіту, культурні ініціативи, фінансову підтримку та інновації у виконавському мистецтві.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Обрана проблематика актуалізується ще й з огляду на відсутність спеціальних праць на дану тему.

Українська скрипкова школа продовжує бути джерелом великих талантів і надихає нове покоління музикантів своїми унікальними традиціями та виразністю. Українська скрипкова школа, хоча й не має такої довгої історії, проте може по праву вважатися спадкоємицею європейських скрипкових традицій та наразі перебуває у стані активного розвитку та становлення нових імен, що вносять свій вклад в історію світової музичної культури. Сучасні українські педагоги та виконавці у своїй професійній діяльності активно комунікують із своїми європейськими колегами, обмінюються досвідом та реалізуються в музичному просторі глобалізованого світу [3]. Оцінка стану скрипкового мистецтва нині буде пов'язана з регіональними та індивідуальними контекстами.

Тому постає потреба деталізації, диференціації і уточнення дії принципів програмності в скрипковій музиці, як окремій складовій інструментальної творчості українських композиторів. Ця складова володіє власними історією, естетикою і динамікою авторських намірів і тому заслуговує окремого вивчення. Пропонуємо сформулювати рекомендації та стратегії для подальшого розвитку скрипкового мистецтва в освітньому та культурному просторі. На сьогодні кафедри скрипки – потужний творчий виконавський, музично-педагогічний, науково-методичний осередок не лише західного регіону, а й усієї України. Її представники і вихованці реалізують себе у творчій діяльності [4].

Рефлексія про використання сучасних технологій у педагогічному процесі скрипкового навчання може допомогти визначити переваги використання сучасних технологій у скрипковому навчанні та розробити стратегії для оптимального використання цих можливостей у педагогічному процесі.

Загалом, становлення мистецтва гри на скрипці вимагає від музиканта великої праці, терпіння та таланту. Актуальність цього мистецтва продовжує зростати, і воно залишається важливою частиною світової музичної культури.

Література:

1. Андрієвський І. Деякі проблеми розвитку української скрипкової школи в контексті еволюції європейської інструментальної музики. *Музичне виконавство: Науковий вісник*. К., 2000. Вип. 14, кн. 6. С. 32–40.
2. Борух І. Скрипковий цикл Богдана Шиптура з епіграфами із поезії Марійки Підгірянки для дітей. *Музикознавчий універсум. Наукові збірники ЛНМА імені М. В. Лисенка*. Вип. 45. Львів, 2019. С. 48–54.
3. Волошук Ю. І. Спецкурс «Українське скрипкове мистецтво»: Навчально-методичний посібник. Івано Франківськ: Гостинець, 2002. 83 с.
4. Гринчук І. Музична освіта в Україні: історико-регіональний аспект. *Мистецтво та освіта*. 2013. № 2 (68). С. 11–15.
5. Єфіменко М. С. Скрипкова фантазія у творчості українських композиторів ХІХ–ХХІ століть. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка: Музикознавчий універсум: зб. наук. ст. Львів, 2017. Вип. 40. С. 158–169.
6. Павлова В. В., Дідок С. В. До проблеми скрипкового виконавства: історичний аспект. *«Молодий вчений»*. 2017. С. 67–72.
7. Пилатюк Н. Психологічні та соціальні аспекти похідних жанрів у музиці (на прикладі українського скрипкового перекладу другої половини ХХ – початку ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2013. 18 с.
8. Радван Н. Наукові підходи до формування інструментально-виконавських умінь педагога-скрипаля. *Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору. Матеріали і тези I Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса 13–14 жовтня 2017 р.)*. Одеса ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2017. С. 67–70.
9. Фільц Б. Вибрані твори для скрипки і фортепіано. Дрогобич: Посвіт, 2019. 44 с.
10. Ядловська З. Г. Скрипковий інструменталізм: еволюція розвитку. Традиційне музикування українців у європейському просторі: матеріали III міжнар. наук.практ. конф., 11–12 жовтня 2007 р. К.: ДАККіМ, 2008. С. 143–145.

References:

1. Andriievskiy I. (2000). Deiyaki problemy rozvytku ukrainskoi skrypkovoi shkoly v konteksti evoliutsii yevropeiskoi instrumentalnoi muzyky [Some problems of the development of the Ukrainian violin school in the context of the evolution of European instrumental music]. *Muzychne vykonavstvo: Naukovyi visnyk [Musical performance: Scientific Bulletin]*. K., Vyp. 14, kn. 6. S. 32–40 [in Ukrainian].
2. Borukh I. (2019). Skrypkovyi tsykl Bohdana Shyptura z epihrafamy iz poezii Mariiky Pidhirianky dlia ditei [Bohdan Shiptur's violin cycle with epigraphs from Mariyka Pidhiryanka's poetry for children]. *Muzykoznavchyi universum. Naukovi zbirnyky LNMA imeni M. V. Lysenka [Musicological universe. Scientific collections of the M. V. Lysenko National Academy of Sciences]*. Vyp. 45. Lviv, S. 48–54 [in Ukrainian].
3. Voloshchuk Yu. I. (2002). Spetskurs «Ukrainske skrypкове mystetstvo» [Special course «Ukrainian violin art»]. *Navchalno-metodychnyi posibnyk [Educational and methodological manual]*. Ivano Frankivsk: Hostynets, 83 s.
4. Hrynychuk I. (2013). Muzychna osvita v Ukraini: istoryko-rehionalnyi aspekt [Music education in Ukraine: historical and regional aspect]. *Mystetstvo ta osvita [Art and education]*. № 2 (68). S. 11–15 [in Ukrainian].
5. Iefimenko M. S. (2017). Skrypкова fantaziia u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv KhKh–KhKhI stolit [Violin fantasy in the works of Ukrainian composers of the 19th–21st centuries]. *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni M. V. Lysenka [Scientific collections of the M.V. Lysenko Lviv National Academy of Music: Musicological Universe: coll. of science Art]: Muzykoznavchyi universum: zb. nauk. st. Lviv, Vyp. 40. S. 158–169 [in Ukrainian]*.
6. Pavlova V. V., Didok S. V. (2017). Do problemy skrypkovoho vykonavstva: istorychnyi aspekt [To the problem of violin performance: historical aspect]. *«Molodyi vchenyi» [Young scientist]*. S. 67–72 [in Ukrainian].
7. Pylatiuk N. (2013). Psykholohichni ta sotsialni aspekty pokhidnykh zhanriv u muzytsi [Psychological and social aspects of derived genres in music (on the example of the Ukrainian violin translation of the second half of the 20th and beginning of the 21st centuries)] (na prykladi ukrainskoho skrypkovoho perekladu druhoi polovyny KhKh-pochatku KhKhI st.): avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva. Kharkiv, 18 s. [in Ukrainian].
8. Radvan N. (2017). Naukovi pidkhody do formuvannia instrumentalno-vykonavskykh umin pedahohaskrypalia [Scientific approaches to the formation of instrumental and performance skills of a violin teacher]. *Stratehii pidvyshchennia yakosti mystetskoï osvity v konteksti zmin suchasnoho sotsiokulturnoho prostoru. Materialy i tezy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Strategies for improving the quality of art education in the context of changes in the modern socio-cultural space. Materials and theses of the 1st International Scientific and Practical Conference]*. (Odesa 13–14 zhovtnia 2017 r.). Odesa PNPV imeni K.D. Ushynskoho. S. 67–70 [in Ukrainian].
9. Filts B. (2019). Vybrani tvory dlia skrypky i fortepiano [Selected works for violin and piano]. Drohobych: Posvit, 44 s. [in Ukrainian].
10. Iadlovskya Z. H. (2007). Skrypkovyi instrumentalizm: evoliutsiia rozvytku [Violin instrumentalism: the evolution of development]. *Tradytiine muzykuvannia ukraintsiv u yevropeiskomu prostori: materialy III mizhnar. nauk.prakt. konf., [Traditional music-making of Ukrainians in the European space: materials of the 3rd International science and practice conf.]*. 11 12 zhovtnia. K.: DAKKiM, 2008. S. 143–145 [in Ukrainian].